

Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 8 grudnia 2021 r.

w sprawie: **wyzwań sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego**

W obliczu niespotykanej dotąd skali wyzwań oraz piętrzących się problemów i trudności, z jakimi muszą mierzyć się regiony węglowe z powodu koniecznej transformacji energetycznej, jako reprezentanci 143 gmin i powiatów z terenu województwa śląskiego **apelujemy o wdrożenie przedstawionej w marcu br. przez Zarząd naszego Związku koncepcji „Śląskiego Okrągłego Stołu”**, który stanowiłby platformę rozmów wszystkich interesariuszy tego procesu. Jednocześnie postulujemy przygotowanie adekwatnych rozwiązań legislacyjnych, odpowiadających na potrzeby diagnozowane przez samorządy lokalne, a zwłaszcza **przepisów umożliwiających gminom górniczym nieodpłatne przejęcie terenów pokopalnianych bądź wykupienie ich za symboliczną złotówkę**.

Transformację, u progu której stoi województwo śląskie, należy traktować w kategoriach zmiany cywilizacyjnej, kreującej przyszłość całego regionu w kolejnych dekadach. Będzie to złożony proces, który wpłynie na wiele aspektów funkcjonowania naszych gmin i powiatów oraz na życie ich mieszkańców. Stąd też stoimy na stanowisku, iż już teraz trzeba podejmować zdecydowane działania mające na celu minimalizowanie trudności oraz negatywnych skutków społecznych i gospodarczych.

Skalę wyzwań, przed jakimi stoi nasz region, obrazuje złożoność i różnorodność działań niezbędnych do realizacji skutecznego procesu transformacji. Będą one musiały zostać podjęte zarówno w zakresie infrastruktury, energetyki, technologii, przestrzeni, jak i szeroko rozumianej jakości środowiska naturalnego czy w wymiarze społecznym. Przedsięwzięcia te powinny obejmować w szczególności:

- ożywienie terenów przemysłowych, w tym terenów o strategicznym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego;
- rozwój innowacyjnych, zielonych technologii oraz kreowanie rynków związanych z zieloną energetyką czy zrównoważonym transportem, a tym samym istotny wzrost zielonych miejsc pracy;
- poprawę efektywności energetycznej budynków oraz zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- rozwój technologii przetwarzania odpadów w ramach koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym;
- poprawę jakości środowiska, w tym jakości powietrza, wydolności ekosystemów, a także ochronę różnorodności biologicznej oraz niwelowanie skutków zanieczyszczenia wód i gleb;
- poprawę jakości życia lokalnych społeczności, w szczególności na terenach dotkniętych skutkami transformacji.

Zwracamy przy tym uwagę na fakt, iż w województwie śląskim zamieszkuje blisko 4,5 mln osób, z czego zatrudnienie w kopalniach to około 83 tys. osób, co stanowi niecałe 2 proc. mieszkańców. Z kolei blisko 400 tys. osób, czyli około 10 proc. mieszkańców, jest związanych z górnictwem w sposób pośredni i bezpośredni. Oznacza to, że sektor ten odgrywa ważną rolę dla lokalnych rynków pracy, a wpływy z podatków i opłat eksploatacyjnych są istotnymi składowymi budżetów części samorządów. Z drugiej strony zauważyć trzeba, że w gminach górniczych widoczne są negatywne skutki eksploatacji węgla i związanego z nią przemysłu, m.in. w postaci m.in. niskiej atrakcyjności inwestycyjnej wielu terenów, odpływu mieszkańców, degradacji przestrzeni czy niezadowalającej jakości życia. Dopiero w tym kontekście można dostrzec prawdziwy ogrom problemów transformacyjnych, a także wymiar możliwego kryzysu gospodarczego i społecznego.

Przypominamy, iż spośród 3 regionów (śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie) wskazanych w analizie Komisji Europejskiej dot. wsparcia regionów stojących przed najistotniejszymi wyzwaniem społeczno-gospodarczymi związanymi z transformacją, służącą osiągnięciu neutralności klimatycznej, to właśnie w województwie śląskim ma miejsce najwyższa intensyfikacja zatrudnienia w górnictwie i przemyśle okołogórnictwem, istnieje najwięcej gospodarczych powiązań z sektorem górniczym, ale również obserwuje się najwięcej negatywnych skutków środowiskowych i społecznych. Z tego względu, **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji powinien skoncentrować swoją interwencję przede wszystkim w województwie śląskim.**

Transformacja, jako zmiana o charakterze cywilizacyjnym, wiąże się z głębokim przeobrażeniem układu gospodarczego i społecznego regionu, determinującego kwestie przestrzenne, środowiskowe, infrastrukturalne, edukacyjne i technologiczne, ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru energetycznego. Zmiany te będą wymagały działań kompleksowych, zorientowanych przede wszystkim na wykreowanie nowej tożsamości społeczno-gospodarczej regionu, jak i na współpracę pomiędzy różnorodnymi interesariuszami, których celem będzie łagodzenie również społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji.

W procesie przemian konieczne jest zapewnienie szerokiej partycypacji przedstawicieli kluczowych interesariuszy, w tym sektorów i obszarów, których dotknie transformacja, samorządów lokalnych oraz instytucji i organizacji pozarządowych. Jednym z warunków niezbędnych dla powodzenia tego wyzwania jest upodmiotowienie samorządów lokalnych poprzez zapewnienie im poczucia współodpowiedzialności i współdecydowania. Powinno się to odbywać z uwzględnieniem diagnozowanych przez nie potrzeb oraz przy współpracy w różnych układach i odniesieniach, tj. z Rządem RP, Marszałkiem Województwa Śląskiego oraz w ramach Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, przy ścisłej kooperacji ze środowiskiem naukowo-badawczym oraz organizacjami pozarządowymi. Konieczne jest też maksymalne wykorzystanie instrumentów krajowych oraz unijnych, w tym m.in. formuły Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Szczególną grupą interesariuszy, których udział w procesie transformacji jest również niezbędny, są podmioty dysponujące majątkiem po zlikwidowanych zakładach sektora górniczego, w tym szczególnie Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. Bez systemowych rozwiązań umożliwiających gminom sprawne przejmowanie terenów poprzemysłowych nie będzie możliwa ich rekultywacja, zniwelowanie skutków zanieczyszczeń oraz wieloletniej degradacji, a co za tym idzie ich ponowne zagospodarowanie na rzecz ważnych z punktu widzenia transformacji inwestycji. Postulujemy więc zmiany legislacyjne, które umożliwiłyby

gminom górniczym nieodpłatne przejęcie terenów pokopalnianych, bądź wprowadzenie przepisów dających możliwość wykupu tych nieruchomości za symboliczną złotówkę.

Stoimy na stanowisku, iż jedynie rozwiązania wypracowane w szerokim dialogu dają gwarancję poparcia społecznego dla procesu odejścia od górnictwa, co utrwali oczekiwane zmiany i zminimalizuje ich negatywne skutki, stąd też po raz kolejny wnosimy o zainicjowanie działań postulowanych w stanowisku dotyczącym powołania „Śląskiego Okrągłego Stołu” oraz postulujemy o opracowanie i przekazanie samorządom do konsultacji przepisów stanowiących swoisty „parasol ochronny” dla naszego społeczeństwa i lokalnej gospodarki.

Piotr Kuczera
Przewodniczący
Zgromadzenia Ogólnego

